

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Postavení čarodějnice ve středověké společnosti

Status of the witch in medieval society

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Janák

Praha 2012

Kateřina Svobodová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jiřímu Janákovi za rady a možnost vypracovat tuto práci. Dále konzultantům, kteří mi doporučili zajímavé knihy a v neposlední řadě mé rodině a přátelům, bez nichž by tato práce pravděpodobně nevznikla.

*„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou (diplomovou) práci s názvem *Postavení čarodějnice ve středověké společnosti* napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“*

V Praze dne

podpis

Anotace

Středověká hereze byl problém, který lze pozorovat od počátku tohoto období. Orgány činné ve vývoji obrany proti tomuto fenoménu byly Katolická církev a panovníci daných oblastí. Postupem času se součástí odsuzované hereze stalo i čarodějnictví a jeho představitelé. Hlavně ženy byly chápány jako slabé bytosti a snadno se tak mohli stát obětí ďábla. Již v raném středověku bylo čarodějnictví děleno na černé, škodlivé a bílé, prospěšné. Můžeme pozorovat rozdíl mezi čarodějnicemi ve vesnicích a čarodějnicemi ve městech. Povětšinou se věnovali každá jinému odvětví magie. Hlavním oborem čarodějnic ve středověku bylo léčitelství, při kterém využívaly bylin a amulety, kterým přisuzovaly magické vlastnosti. Během středověku byly sepsány příručky pro inkvizitory, ale i spisy, které se čarodějnic zastávaly. Středověk můžeme rozdělit do tří etap a v každé z nich bylo čarodějnictví chápáno a posuzováno jinak.

Klíčová slova: středověk, hereze, čarodějnictví, léčitelství, proces, amulety, role, příručky, tradice, ďábel

Annotation

Medieval heresy was a problem that can be observed from the beginning of the period. Agencies involved in the development of defenses against this phenomenon, was the Catholic Church and the rulers of the area. Over time, the part of condemned heresy became witchcraft, and leaders of this craft. Mainly women were understood as being weak and thus could easily become a victim of the devil. Already in the early middle ages, witchcraft was divided by the black, white, and harmful, beneficial. We can see the difference between witches in villages and in towns. Mostly devoted to each other part of magic. The main field of witches in the middle ages it was healing, in which use herbs and amulets, which attributed magical properties. During the Middle Ages were written handbook for inquisitors, as well as writings, which were arguing of the witches. The Middle Ages can be divided into three stages and each of them understood and assessed witchcraft differently.

Key words: Middle Ages, heresy, witchcraft, healing, process, amulets, roles, handbooks, tradition, devil

Obsah

Úvod.....	str. 8
Teoretická část.....	str. 9
1. Společenské prostředí a hereze.....	str. 10
1.1 Charakter heretika.....	str. 11
1.2 Dvojí pojetí hereze.....	str. 12
1.3 Právní zákazy.....	str. 13
1.4 Církevní soudní proces.....	str. 14
2. Čarodějnice ve společnosti.....	str. 16
2.1 Raný středověk.....	str. 17
2.2 Vrcholný středověk.....	str. 18
2.2.1 Kanon Episcopi.....	str. 19
2.3 Pozdní středověk.....	str. 20
2.3.1 Příručky pro inkvizitory.....	str. 21
2.3.2 Obrana čarodějnic.....	str. 22
3. Lidová tradice středověké magie.....	str. 23
3.1 Provozovatelé a provozovatelky magie.....	str. 24
3.2 vzestup univerzit.....	str. 26
4. Role čarodějnice ve společnosti.....	str. 29
4.1 Porodní bába.....	str. 30
4.2 Ve službách d'ábla.....	str. 31
4.3 Podvodnice.....	str. 32
4.4 Vyšší společenské vrstvy.....	str. 32
5. Crimen Magiae.....	str. 34
5.1 Charakter soudního stíhání.....	str. 34
5.1.1 Soudní stíhání vyšších společenských vrstev...str.	35
5.1.2 Soudní stíhání nižších společenských vrstev...str.	36
5.2 Zostření inkvizice.....	str. 37
6. Grimoáry.....	str. 39
6.2 Picatrix.....	str. 40
6.2 Sefer Raziél ha-malach.....	str. 41
6.3 Klíčky Šalamounovy.....	str. 43

Praktická část.....	str. 44
1. Wicca.....	str. 45
1.1 Historie.....	str. 45
1.2 Novodobí čarodějové a čarodějnice.....	str. 47
1.3 Wicca a společnost.....	str. 48
2. Negativní odkaz čarodějnictví.....	str. 50
2.1 Zprávy.....	str. 50
2.2 Muzeum.....	str. 53
3. Moje osobní zkušenost s čarodějnictvím.....	str. 54
Závěr.....	str. 56
Přílohy.....	str. 57
Seznam použité literatury.....	str. 62
Příloha 1.....	str. 63

Úvod

Cílem mé práce je snaha vystihnout, jaký status čarodějnice ve středověké společnosti zastávaly. Zaměřuji se tedy na období mezi 5. – 15. stoletím. Vylíčit, jak vypadala středověká společnost ve vztahu k čarodějnicím, a jak tyto ženy do této společnosti zapadali. Zároveň se snažím vyjádřit provázanost světa čarodějnic a obyvatel středověkých měst a vesnic v tomto neklidném období, a to vztah čarodějnic a společnosti z obou stran pohledu. Dále se věnuje i možným rolím a funkcím těchto žen.

K vytvoření této práce mě inspiroval fakt, že většina knih zabývajících se problematikou čarodějnictví a magie, na toto téma pohlíží z pohledu církve a inkvizice. Čarodějnice jsou tak líčeny převážně z odvrácené strany. Je však nutné připustit, že ženy zabývající se čarodějnictvím se věnovali i činnostem, které byli pro světský lid prospěšné a užitečné. Tomuto umění se však nevěnovali pouze ženy, muži zde měli také svou nezastupitelnou roli.

Pokusím se ve své práci ukázat, že ženy, jež byly nazývány čarodějnicemi, nebyly jen osoby, které škodily svému okolí, ale byly to i ženy, které měly velice důležitou roli v léčitelství, které poskytovali obyvatelům, když byli napadeni nějakou nemocí.

Teoretická část

1. Společenské prostředí a hereze

Hereze spočívala v setrvalém odporu proti učení církve (M. Lambert, 2000, str. 23). Zásadním problémem se však stala, až kdy se dotyčný obžalovaný rozhodl neodvolat svá tvrzení. V této problematice můžeme sledovat dvě roviny, které jsou předmětem zkoumání. Jednou z nich je heretik, vyznavač teze, která je s názory církve v rozporu. Na straně druhé je církev samotná, která své učení brání. Středověká společnost je úzce spjatá s náboženstvím, křesťanstvím. Již na počátku dějin katolické církve je tato církev varována před hrozbou heretiků, kteří se ji budou snažit svými názory ohrožit a tím narušit její autoritu. Toto varování a popis toho, co je třeba v daném případě dělat, je možné najít v Bibli, a to v epištole Titovi, sepsanou svatým Pavlem a epištole Korintským, která tvrdí, že *je třeba i jiných skupin, aby se ukázalo, které se osvědčí* (M. Lambert, 2000, str. 21). Z tohoto důvodu středověcí duchovní očekávali možný útok hereze, který nakonec skutečně nastal. Největší obavy měli z toho, aby hereze nezastínila církevní učení a proto se znalost možných kacířských učení a argumentů proti nim, stalo součástí výchovy každého vzdělaného křesťana. Církev měla obrovský vliv i na politiku samotnou a proto očekávala podporu od panovníků. *Církev má právo žádat stát, aby herezi potlačil* (M. Lambert, 2000, str. 21). Byli to hlavně panovníci, kteří měli tu moc vydávat zákony, které byly tolik potřebné, aby moc církve byla posílena hlavně u laického obyvatelstva. Prostí obyvatelé měst i vesnic neměli takové vzdělání jako duchovní

nebo zámožní občané, a z tohoto důvodu bylo dané zákonem, co hrozí muži či ženě, kteří by chtěli ohrozit jejich víru.

1.1. Charakter heretika

Popisy osob označených za heretiky se od sebe výrazně nelišily. Přecházely od autora k autorovi a ti je pak jen s minimálními rozdíly aplikovali na heretika, jeho názory a činy. *Některé z nich byly dědictvím, které do středověku přešlo z doby křesťanských Otců, jiné vznikly v samotném středověku* (M. Lambert, 2000, str. 22). Důvodem charakteristik bylo sepsání souboru smluvených rysů vzorového heretika. Jedním z hlavních rysů heretika byla pýcha, protože pouze tehdy se jedinec může postavit proti učení církve. Dále povrchní předstírání zbožnosti, která nemohla být upřímná, protože sloužila pouze k oklamání okolí a heretik je nepřítel víry. Dalším výrazným rysem bylo *tajněstkářství, které bylo dáváno do kontrastu s otevřeností katolického kazatelství* (M. Lambert, 2000, str. 22). Heretik byl dále popisován jako negramotný člověk, i když to v mnohých případech nebyla pravda, protože neměl vzdělání duchovního. Obviněný mohl být též nařčen z falešné zbožnosti, kterou zakrýval svou zálibu ve volnomyšlenkářství. Názory heretiků byly také přizpůsobovány herezím patristické doby, a to i v těch případech, kdy mezi nimi nebyla žádná spojitost. Násilné přizpůsobování vymizelo, když do běžného podvědomí pronikli aktuální znalosti v oblasti středověké hereze. Doklady pocházejí od zástupců represivního aparátu a katolických kronikářů a jejich obsah je určován hlavně konvencemi. Naproti tomu, se nedochovalo velké množství heretických spisů, a proto je velice obtížné, ne-li nemožné, poznat povahu jejich učení. Jedním z důvodů může být ten fakt,

že se jejich učení šířilo hlavně slovem. Dalším důvodem pak je, že když se objevil spis tohoto typu, tak byl v nejbližší době příslušnými represivními orgány zničen, spálen.

1.2 Dvojí pojetí hereze

Ačkoli se to zdá nemožné, lze na herezi pohlížet ze dvou různých a naprosto odlišných pohledů, z nichž každý má svou váhu a dává věcem naprosto jiný význam. Hlavním důvodem, je rozpor v interpretaci středověké hereze z pohledu středověkého duchovního a z pohledu moderního historika. Středověk se na herezi díval čistě z pohledu církve, a to, že hereze je dílem ďábovým, kdy se muž či žena rozhodli postavit se proti učení církve. Naopak moderní historik má tu možnost podívat se na herezi i z pohledu člověka. Ve středověké společnosti nikdo nepociťoval potřebu zamýšlet se nad další interpretací slov člověka, který se snažil prosadit myšlenku, která byla s danými tradicemi v rozporu. Touto další interpretací je *snaha prosadit potřebu nižších společenských vrstev, požadujících zlepšení životních podmínek* (M. Lambert, 2000, str. 21). *Moderní historik musí obvykle objasňovat motivy pramenů, které se těchto hnutí týkají jen velmi málo, aby se dostal k opravdovým koncepcím heretiků, musí z hledaného originálu seškrabovat vrstvy konvence a předsudků* (M. Lambert, 2000, str. 22). Tito vědci zabývající se středověkými herezemi mohou uvádět interpretace, které jsou v rozporu se středověkými teology.

1.2 Právní zákazy

Zákonodárství týkající se čarodějnictví, bylo dvojího typu. Jednou možností byly zákony vydávané světskými autoritami, jakými byli králové, císaři či městské vlády. Druhou možností byli církevní zákony, které ovlivňovali duchovenstvo i laiky. Světské právo mohlo ukládat nejrůznější tresty, včetně poprav, právo církevní mohlo uložit na viníka pokání nebo ho exkomunikovat z církve. V určitých aspektech však toto rozlišení není tak jednoznačné. *Ve středověku byli mnozí svěští vládcí pod vlivem duchovních a vydávali zákony, které reflektovali církevní zájmy* (R. Kieckhefer, 2005. Str. 207). V některých obdobích středověku měla církev absolutní vliv na světské zákonodárství.

Raně středověké zákoníky různých germánských kmenů obvykle obsahovali nařízení omezující škodlivou magii (R. Kieckhefer, 2005. Str. 207). V jednom vizigótském zákoníku z 6. století je možné najít zmínku o kouzelnících, kteří si nechávají platit za své služby, kterými jsou kletby pronesené na adresu úrody či dobytka nepřijemného souseda. Dále je zde možné najít pasáže týkající se travičství velice úzce spjatým se škodlivou magií. Autoři zákoníků, kteří byli ovlivněni církví, dávají často prostřednictvím zákonů najevo náboženské zájmy. Například ostrogótský král Theoderik Veliký (vládl v letech 493 - 526) hrozil kouzelníkům smrtí, za jejich spojení s pohanskými božstvy.

Za jeden z nejprísnejších zákoníků raně středověké Evropy je považován zákoník Karla Velikého (R. Kieckhefer, 2005. Str. 208). Ten ve svém zákoníku vyhlásil, na adresu nedávno podmaněných Sasů, že ti, kteří budou usvědčeni z kouzelnictví nebo věštění, budou ponecháni církvi jako otroci. Těm, kteří by

se nezřekli germánských bohů a byli i nadále považováni oběti d'ábla, hrozil trest smrti. Později roku 789 vydal Karel Veliký (žil v letech 747 - 814) královská ustanovení a v nich jsou zahrnuta nařízení proti čarodějům a jiným mágům. Tato opatření převzal z raných církevních zákoníků, které mu zaslal papež Hadrián. *Zde se Karel odvolává doslova na přísné Mojžíšovo odsouzení kouzelnictví* (R. Kieckhefer, 2005. Str. 208).

Pozdější vládcí měli možnost stavět na těchto raných zákonících, ale jen zřídka je něčím obohatili (R. Kieckhefer, 2005, str. 208). Ve 12. století přidal do zákoníku nařízení popraviti ty, kteří používají jedy, přírodní či magické, král Roger II. Sicilský (vládl v letech 1112 - 1154). Dále postavil mimo zákon milostnou magii i v těch případech, když nikdo nebyl poškozen. Tyto výroky prohlubovaly zavrženíhodnost magie, nehledě na újmu obětí. *Světszí vládcí se častěji zabývali vlastním ublížením, spíše než prostředky, kterými ho bylo dosaženo* (R. Kieckhefer, 2005, str. 208).

1.3 Církevní soudní proces

Konkrétní postupy se různily od jednoho soudního okrsku ke druhému, ale obecné rysy vedení církevních soudních procesů byly stanoveny roku 800 na synodě ve Freisingu (R. Kieckhefer, 2005, str. 208). Výchozí dokument pak popisuje, jak má být s podezřelým z čarodějnictví nakládáno. Spis ukládá, že ten kdo bude *obviněn ze zařikávání, věštění, předpovídání počasí nebo jiného druhu čarování, a bude zadržen, měl by ho představený diecéze podrobit důkladnému výslechu v naději, že dosáhne provinilcova doznání* (R. Kieckhefer, 2005, str. 208). V případě nutnosti mohlo být využito i donucovacích prostředků v podobě

mučení, jímž však nesměl být ohrožen život obžalovaného, a dokud se nerozhodl kát se za své hříchy, byl uvězněn. Nesměl být v žádném případě propuštěn bez oficiálního vyšetřování a zaplacení odškodného. I přes veškerou snahu duchovních i světských autorit se však čarodějnictví dále rozmáhalo a neztrácelo na intenzitě. *Jak staletí plynula, podrážděnosti přibývalo a lidové praktiky nevykazovali žádné patrné změny* (R. Kieckhefer, 2005, str. 209).

Vrcholný středověk pak přinesl začátek výuky práva na univerzitách a tím vzrostla kultivovanost a zkušenosti v oblasti právního povolání. *Jedním z důsledků bylo detailní uvažování o principech soudního stíhání magie* (R. Kieckhefer, 2005, str. 209). Teoretické znalosti byly ve vrcholném a pozdním středověku čerpány z právních kronik a příruček, které dále rozpracovávali koncept dané problematiky. Praxe samotná působí na první pohled rozpačitě. Ve 30. letech 13. století byla v navarrské diecézi obviněna jistá žena z čarodějnictví. Soud požádal o radu Bartola ze Sassoferaty, jednoho z předních právníků té doby. Ten udělal soudobou analýzu ženina zločinu a po rozboru všech aspektů došel k závěru, že žena by měla být popravena. Podklady pro popravu obžalované našel Bartola v římském i kanonickém právu. Tyto prameny však nezahrnují upřímnou lítost viníka. *Pokud by tomu tak bylo, a soudce její lítost považoval za upřímnou, mohl její život ušetřit* (R. Kieckhefer, 2005, str. 209). Bartolo ponechal rozhodnutí na soudcově uvážení. Dále byla obžalována ze zločinů proti lidské společnosti. *Dotyčná byla obviněna, že zabijela děti pouhým dotykem* (R. Kieckhefer, 2005, str. 209). Bartolo v této oblasti odborníkem nebyl, nechal proto konečné rozhodnutí problému opět teologům. Přesto je jeho podíl na tomto případě významný v tom smyslu, že nám ukázal nově se objevující obezřetnost ohledně právních norem a motivů pro podání žaloby. *Jak*

v pozdním středověku narůstal počet soudních procesů proti magii, tyto ukazatele pro soudní stíhání se vyvíjely, zatímco zákony samotné se téměř neměnily (R. Kieckhefer, 2005, str. 209).

2 Čarodějnice ve společnosti

Postavení čarodějnice v evropské společnosti se během staletí razantně měnilo. Z faktů obsažených v této práci vyplývá, že jejich společenský status se během celého středověku postupně měnil. V raném středověku, byly tyto ženy nedílnou součástí společnosti a jejich služby byly vyhledávány široko daleko. Byly vyhledávány pro své léčitelské, lékařské, ale i věštecké schopnosti. Postupem času se však jejich pozice změnila v pravý opak. Ve vrcholném středověku se začala formovat inkvizice a čarodějnice zabývající se magií se staly pro společnost nežádoucí. V pozdním středověku už pak byly tyto ženy postaveny mimo církevní i světský zákon, při podezření byly opovrhovány, po obvinění vězněny a vyslýchány krutými metodami. Prokázání viny muselo být podloženo doznáním dané osoby, které bylo vynuceno torturou. Tyto, povětšinou, ženy pak končily na hranicích. Ale i přes veškeré snahy potlačení čarodějnictví ve společnosti, tento fenomén nevymizel.

2.2 Raný středověk

Jako raný středověk je historiky označováno období mezi 5. – 11. stoletím. V tomto časovém údobí došlo k přechodu od antického starověku do středověku. Je to období charakteristické razantními změnami a to nejen v politické oblasti. *Přestože křesťanství v průběhu doby vtisklo čarodějnictví vlastní charakter, to nebylo ani předchozím kulturám neznámé, i když se jeho podoby jistě lišily* (J – C. Schmitt, 2008, str. 82). Nebyl kladen velký důraz na rozdíl mezi čarodějnictvím a kacířstvím. Když se vyskytl podobný případ, byl posuzován jako zločin proti císaři nikoli proti církvi. Jedním z největších rozdílů však bylo, že společnosti byl vtisknut nový rozměr pojetí zla. Toto pojetí obsahuje dva faktory. Prvním faktorem je, že člověk je odpovědným za své hříchy. Proto člověk, zejména čaroděj či čarodějnice, jedná ze své vlastní vůle a stávají se spojencem Pokušitele. Druhým faktorem je ďáblova účast v křesťanském boji Dobra a Zla, ďábel však zůstává podřízen Bohu. Od počátku 5. století získává tento boj konkrétní definitivní podobu. Trestem za čarodějnictví bylo většinou udílení pokut, vězení či vyhoštění. Od roku 430 pak bylo možno, podle světského práva, viníky postihnout trestem smrti.

Obyvatelé měst však zastávali jiný názor. Tito lidé se na čarodějnice obraceli ve své největší nouzi, když potřebovali vyléčit člena rodiny nebo dobytek, na kterém byli existenčně závislí. Čarodějnice však nebyly pouze dobré ženy, které ulevovali obyvatelům od bolesti a problémů. Byly zde i zlé čarodějnice, které lidem přinášely nemoci, zkázu a smrt. Skalní víra v moc těchto žen, jim propůjčovala nesmírný vliv nad obyvatelstvem a umocňovala i víru v jejich kletby. Právě proti

těmto osobám byl hlavně mířen hněv církve a snaha potlačit tento fenomén. Ačkoli se lidé těchto žen nadmíru obávali, stále vyhledávali jejich služby. Již v této době bylo čarodějnictví rozděleno na černé a bílé. Zatímco černé bylo považováno za škodlivé a bylo zločinem, bílé čarodějnictví se tolerovalo, protože bylo společnosti prospěšné a lidé se ho zastávali. Ovšem i z bílého čarodějnictví se mohlo stát černé, když při léčitelských praktikách nemocná osoba zemřela.

2.3 Vrcholný středověk

Část evropských dějin označovaná jako vrcholný středověk trvala od počátku 11. do 14. století. V tomto období prošlo čarodějnictví dalšími významnými změnami. *Církev zaměřila svou pozornost na náboženské sekty, jako byli albigenští neboli katarři ve východní Evropě a jižní Francii a valdenští v jižní Francii* (R. E. Guileyová, 1997, str. 56). Tyto změny se však týkaly i čarodějnic, které praktikovaly svou činnost. Rozdělení na černé škodlivé a bílé prospěšné čarodějnictví zaniklo a obě tyto formy byly tvrdě trestány. Vyšetřovatelé čarodějnických případů využívali i jiných forem, kromě vlastního pozorování. Tímto prostředkem bylo udavačství. Udavačství bylo anonymní, aby se hněv příbuzných obviněného nemohl proti udavači obrátit. Člověk, který se rozhodl někoho udat, mohl své moci krutě zneužít. Mohl totiž obvinít nevinného souseda, který mu byl nepohodlný. V této éře došlo k pronikání řeckých a arabských spisů (grimoárů) do Evropy.

2.3.1 Kanon Episcopi

Na počátku 10. století byl vyhlášen biskupem Reginonem z Prümu kánon Episcopi, který je jakousi základní listinou udávající, že čarodějnictví je pouhým přeludem a jeho praktiky iluzí. Tento dokument prošel o sto let později dalším rozvinutím prostřednictvím biskupa Burcharda z Wormsu. Kolem roku 1140 se tento spis stal součástí církevního (kanonického) práva (Decretum Gratiani II, cap. XII, XXVI). *Kněží musejí z farních kostelů vyhánět „ženštiny“ (mulierculae), které podlehly „přeludům (illusiones) a zdáním démonů“, a které tvrdí, že se v noci prohánějí na hřbetě démonů v čele s Dianou, „pohanskou bohyní“, nebo dokonce, jak dodává Gratianus, Herodiadou, zodpovědnou za smrt Jana Křtitele* (J – C. Schmitt, 2008, str. 83). Zmíněný text však nepopírá existenci d'ábla. Jeho moc však spočívá v tom, že dokáže přimět lidi, zvláště ženy, aby uvěřily v klamné představy, jimiž napadá jejich mysli, hlavně ve spánku. *V polovině 15. století inkvizitoři a démonologové zamítli canon Episcopi, ale jeho vliv přetrvával ještě další 200 let* (R. E. Guileyová, 1997, str. 24).

2.4 Pozdní středověk

Tato etapa evropských dějin trvala v rozmezí 14. – 15. století. V tomto období propukl v Euroasii mor, tak strašný, že téměř každý kdo jím onemocněl, podlehl jeho síle. *Černá smrt v letech 1348 – 1351 si vyžádala životy více než třetiny populace a vyvolala obrovskou vlnu flagelantství, jehož cílem bylo usmířit boží hněv a očistit hříchy jednotlivých kajících* (M. Lambert, 2000, str. 320). Průvody tohoto hnutí procházely městem a vyzívali laiky, aby se k nim přidali. V roce 1349 je však Kliment VI. odsoudil. Když zeslábl mor, pominulo i flagelantské hnutí. Strach z černé smrti a četného úmrtí *vyústil do pogromů na Židy, kteří byli pokládáni za viníky epidemie* (M. Lambert, 2000, str. 322). Skutečnou příčinou morové rány byli výboje Mongolů a pohyby jejich vojsk, která se většinou pohybovala na velké vzdálenosti. Dále k rozvíjení moru přispěly i opakovaná období hladu obyvatel v důsledku krize a zhoršení podnebí, což vedlo k oslabení zdraví obyvatel Evropy.

Pohled společnosti na čarodějnictví se definitivně změnil a averze veřejnosti dosáhla vrcholu. Roku 1484, 5. prosince, byla vyhlášena bula papeže Innocence VIII. *Summis desiderantes affectibus*, po jejímž vydání započalo období plné nejistoty a úzkosti. *Čarodějnictví byl fenomén, který poznamenával život člověka ve středověku i novověku velmi výraznými emocemi, především strachem, který zde měl dva zdroje: vlastní čarodějnictví, v jehož účinky se obecně věřilo a jehož představitelů se proto lidé všech společenských vrstev, od chudých venkovanů po bohaté velmože, obávali; kromě toho se obávali, aby nebyli nařčeni z čarodějnictví, neboť již pouhé obvinění znamenalo obvykle odsouzení k smrti upálením,*

předtím bylo doznání vynucováno mučením (M. Nakonečný, 1999, str. 61).

2.4.1 Příručky pro inkvizitory

Aby inkvizitor postupoval podle pravidel stanovených církví, byly mu k dispozici spisy, které obsahovali přesné instrukce, jak má v daném případě postupovat. *Inkvizitor Nicolas Eymeric vydal roku 1376 pro inkvizitory příručku „direktorium inquisitorum“, která byla nazvána „zlatou knihou pro strážce víry“, kde byla též zmíněna ohavnost čarodějnictví* (M. Nakonečný, 1999, str. 66).

Nejvýznamnějším spisem tohoto typu bylo *Kladivo na čarodějnice (Malleus maleficarum)*, sepsané dvěma dominikány a to Heinrichem Instiorem (Krämerem) a Jakubem Sprengerem a poprvé vydané roku 1486. Tito muži byli pověřeni papežem Innocencem VIII. sepsáním tohoto dokumentu na základě vydané bully *Summis desiderantes affectibus*. Spis *Malleus maleficarum* je *jakousi kompilací veškerého démonologického vědění, nashromážděného v průběhu staletí* (J – C. Schmitt, 2008, str. 89). Tento dokument se věnuje popisu praktik a jednání čarodějnic té doby a snaží se o poskytnutí výčtu všech možných důkladných opatření, *kteřa musí být přijata v zájmu vykořevení zla* (J – C. Schmitt, 2008, str 89). Odhady mluví o tom, že v dobách honu na čarodějnice bylo v oběhu až 30 000 exemplářů této knihy. Rychlému rozšíření spisu výrazně pomohl dobový vynález knihtisk. Jules Michelet ji nazval „kapesní literaturou pro inkvizitory“.

2.4.2 Obrana čarodějnic

*Nicméně i přes pádné argumenty Kladiva na čarodějnice se tu a tam ozývaly hlasy, které zpochybňovaly skutečnou existenci sabatu a které také usilovaly o to, aby byly čarodějnice zproštěny viny (J – C. Schmitt, 2008, str. 89). Jedním z nich byl roku 1489 kostnický profesor Ulrich Molitor, autor spisu *Tractatus des lamiis et pythonicis mulieribus*.*

Dalším byl lékař vévody Cleves Hans Weyer, který ve svých dvou traktátech *De praestigiis daemonum* (1563) a *De lamiis* (1582) tvrdí, že lze domnělá kouzla vysvětlit přírodními příčinami (J – C. Schmitt, 2008, str 89) a že ženy, které se považovaly za čarodějnice, pak byly pouze osoby trpící duševní poruchou. *Schylovalo se tak k návratu k myšlence přeludu, postavené tentokrát nikoli na teologických, ale nýbrž na medicínských základech (J – C. Schmitt, 2008, str 89).*

3 Lidová tradice středověké magie

Magie je dědictví antické kultury. Toto období nám však zanechalo i *pojetí magie jako činnosti, jíž se zabývají něčím zvláštní jedinci* (R. Kieckhefer, 2005, str. 76). Proto si magie stále udržovala negativní status ve společnosti. Realita však byla jiná a magie byla využívána snad všemi sociálními vrstvami. Při bližším pohledu na lidi, kteří používali různé druhy magie, můžeme jen těžko hledat stereotyp. *Namísto jednotné, snadno identifikovatelné sociální vrstvy kouzelníků, najdeme velmi odlišné typy lidí, kteří se zabývali různými magickými praktikami: mnichy, faráře, lékaře, ranhojiče, porodní báby, lidové léčitele, věštce bez oficiálního výcviku či obyčejné muže a ženy, kteří používali veškerá kouzla, jež znali, aniž by tvrdili, že mají nějaké zvláštní schopnosti nebo znalosti* (R. Kieckhefer, 2005, str. 76). Vzdělanější v oblasti čtení a psaní byli mniši a faráři více, než laikové a měli tudíž i možnost zanechat po sobě více záznamů. To však neznamená, že by se těmto praktikám věnovali více, než ostatní obyvatelé.

Tito lidé, kteří náleželi k různým sociálním vrstvám, se zabývali podobným druhem magie. *Všechno svědčí proto, že mniši získali o léčivých a kouzelných bylinách od obyčejných lidí stejně jako od antických autorů, že laikové se naučili léčivým zaklínadlům od mnichů a farářů a že předtím, než se stala medicína univerzitní disciplínou, existovalo jen málo rozdílů mezi lékařem a lidovým léčitelem. Můžeme tedy hovořit o „společné lidové tradici středověké magie“* (R. Kieckhefer, 2005, str. 76). Tento termín je však trochu zavádějící, a naznačuje obecnou platnost aplikovanou na společnost. Je proto

důležité upřesnit, že specifické druhy magie nenajdeme v celé středověké společnosti, a že po čas století se magie samotná změnila. Je ale pravděpodobné, že znalost magických praktik byla rozšířena po celé středověké Evropě a neomezovala se společenskými vrstvami. Nebyla dílem pouze mnichů, žen nebo lékařů.

Četné rukopisy se zachovaly z 12. – 15. století, které nás informují o tehdejší magii, ale i o vývoji magických pověr a praktik. Dále nám dávají možnost nahlédnout i do situace, kdy se tyto pověry a praktiky přizpůsobovali kultuře středověké Evropy.

3.1 Provozovatelé a provozovatelky magie

Máme hojné důkazy o tom, že mniši studovali medicínu ve svých kláštorech a dělali, co mohli, aby plně vstřebali a ještě rozšířili antické lékařské znalosti (R. Kieckhefer, 2005, str. 77). Učební plán pro mnichy rozpracoval Cassiodorus, a ke studiu doporučil herbář připisovaný Dioskoridovi. Dále mohli využívat díla Hippokratova, Galénova a dalších antických autorů, kteří se věnovali medicíně. Mniši se věnovali opisu knih těchto i jiných antických autorů. Mniši ale nestudovali za účelem stát se lékaři, byla to součást obecnějšího vzdělání a část antického dědictví. Součástí každého kláštera byla ošetrovna, kde bylo dobře postaráno o nemocné a přestárlé členy řádu, a kde mohli nejlépe uplatnit své znalosti v oblasti medicíny. *Pravděpodobně také poskytovali lékařskou pomoc chudým, cestovatelům a poutníkům, kteří zavítali do jejich kláštera (R. Kieckhefer, 2005, str. 77).* Skutečnost, že byla velice potřebná pomoc těmto lidem, kteří byli postaveni spíše na okraji společnosti, dala vzniknout

prvním špitálům, které se odlišovaly od klášterních ošetřoven. Například špitál ve Flixtonu v Yorkshire, byl zaměřený na péči o světské pacienty. Někteří mniši byli v oblasti medicíny natolik vzdělaní, že jejich služby byly vyhledávány i těmi nejvyššími společenskými vrstvami.

V té míře, v jaké antická medicína obsahovala magické prvky a v jaké si mniši osvojovali nové formy lékařské magie z kultury, která je obklopovala, praktikovali tito mniši léčebné kúry (R. Kieckhefer, 2005, str. 77). Pozdější autoři by jejich počínání nazvali magií, ale raně středověký mnich by o sobě jistě neřekl, že se věnuje magii. Je ale pravdou, že užívali mandragoru, pro její tajemné léčivé vlastnosti a využívali i zaklínadla, která měla předejít onemocněním.

Další skupinou lidí, která se věnovala léčitelským a magickým praktikám v raně středověké společnosti, byli svěští praktikci, kteří byli v Anglii označováni jako „felčáři“, o nichž není příliš dostupných informací. Z toho můžeme soudit, že se jednalo spíše o kočovníky, což je důvodem toho, proč je záznamů tak málo. *Je možné, že měli přístup k antickým lékařským spisům (R. Kieckhefer, 2005, str. 78). Jejich vzdělání však bylo založeno převážně na praktických zkušenostech a museli se spoléhat spíše na lidovou medicínu a každodenní pozorování.*

Součástí středověké společnosti byli i odborníci s dosud neoficiálním vzděláním. Tito jedinci však byli uznávaní svými klienty, nikoli kvalifikovanými autoritami té doby. Badatelé zabývající se touto problematikou zjistili, že praxe lidového léčitelství se různí v závislosti na místo a to i v Evropě. *V některých oblastech jsou mezi uzdravovateli hlavně ženy, jinde zase převažují muži (R. Kieckhefer, 2005, str. 79).*

Někteří lidé získali věhlas jako léčitelé, jiní se proslavili jako věštcí či hadači osudu. Tyto dvě kategorie se často prolínaly a zabývala se jimi velká část osob, která se zabývala jinými oblastmi magického umění.

Přenos léčitelského umění je také rozdílný hlavně v závislosti na místo, kde se tyto praktiky uskutečňují. V některých oblastech věřili, že se toho umění předává v přímé linii a to z ženy na ženu či z muže na muže. Jinde kladli důraz na to, aby se pohlaví měnilo při každém přenosu. V jiných regionech zase předpokládali, že se toto nadání dědí a tudíž, že musí být mezi léčiteli příbuzenský pokrevní vztah. Naopak na jiných místech považovali za zřejmé, že mohou dané schopnosti získat bez pokrevního vztahu, či jiného druhu přenosu a to užitím různých procedur, které jim požadovaný talent umožnili.

3.2 Vzestup univerzit

V průběhu 12. století museli lidový léčitelé a léčitelky zaznamenat citelný úbytek jisté části své klientely v oblasti léčitelství. Důvodem tohoto odlivu byl vzestup univerzitně vzdělaných lékařů. *Po několika letech metodického studia a zkoušek získal lékař kvalifikaci* (R. Kieckhefer, 2005, str. 80). Někteří by mohli očekávat, že v důsledku vzestupu lékařské profese poklesne četnost využívání magie, ale jelikož základem lékařského vzdělání byli stále klasické spisy, rozdíl nebyl o nic zřetelnější než v antické době.

Lidový léčitelé byli stále velice žádaní hlavně mezi chudinou, kteří si nemohli dovolit zaplatit univerzitně vzdělanému lékaři. Zanedlouho však byli léčitelé ohroženi právě ze strany lékařů a

to tím, že bylo zpochybňováno jejich právo ostatních léčitelů praktikovat své dovednosti za pomoci oficiálních pověřovacích listin. Léčitelé museli čelit i pomluvám ze strany spisovatelů lékařských spisů. Ti jim vyčítali hlavně experimentální stránku lékařské praxe. *Také papežové ve druhé čtvrtině 14. století podporovali úsilí lékařů potlačit lékařskou praxi nevzdělaných ranhojičů* (R. Kieckhefer, 2005, str. 81). Lékaři na území Anglie se ve 20. letech 15. století pokoušeli dosáhnout schválení parlamentního zákona. Jejich cílem bylo, aby se upřednostňovali lékaři s univerzitním vzděláním a ostatní nevzdělaní léčitelé byli postaveni mimo zákon. Jejich požadavkům však nebylo vyhověno.

Středověká kultura rozlišovala mezi lékaři a chirurgy, ačkoli tyto termíny často zaměňovala. Hlavním rozdílem bylo, že chirurgové měli jiné studijní osnovy. Lékaři měli univerzitní vzdělání, zatímco chirurgové neměli tak vysokou kvalifikaci a operovali pacienty. Na počátku 13. století pak lékaři požadovali kontrolu nad chirurgy, ti reagovali založením vlastních škol a snahou získat odborné uznání.

Nižším stupněm sociálního žebříčku byli lazebníci. Ačkoli se věnovali stříhání vlasů, věnovali se i jiným službám, které poskytovali svým zákazníkům. Uměli pouštět žilou a prováděli rutinní lékařské zákroky. Středověká medicína předpokládala, že tělesné tekutiny musí být v patřičné rovnováze, jinak došlo fyzické újmě daného jedince. Proto se lidem běžně pouštělo žilou, aby se jim ulevilo od přebytečné krve, která vyvolávala jejich obtíže. I tyto činnosti však vyžadovali nějaké znalosti z oblasti medicíny, museli vědět, kde mohou kůži propíchnout, kolik krve mohou pacientovi vzít a jak zastavit krvácení, aby ho neohrozili na životě. Prevence infekcí sice nebyla součástí systematického vzdělání, zkušený lazebník však věděl, že

určitých období tyto činnosti praktikovat nemůže a tyto pravidla akceptoval.

Je vysoce pravděpodobné, že lazebníci a chirurgové inklinovali k magii v daleko větší míře než lékaři. Přístup lékařů ke zdraví jim znemožňoval aplikaci léčebných postupů, které se nějak vymykaly v interní medicíně. Není však pravdou, že by se magii zcela vyhýbali a nepoužívali ji ani v minimálním měřítku.

V životopisu florentského arcibiskupa Antonina Pierozziho (žil 1389 - 1459), je doložen záznam o tom, jak navštívil lazebníka. Zeptal se ho, jak dosáhl lékařského vzdělání bez znalosti latiny. Ten odpověděl, že knihu mu dal jistý mnich a na požádání mu knihu ukázal. *Ke svému velkému překvapení Antoninus spatřil rukopis plný zaříkadel „a věci a znamení náležejících zlému a magickému učení“* (R. Kieckhefer, 2005, str. 82).

4. Role čarodějnice ve společnosti

Čarodějnice byly součástí společnosti všech kultur, které se kdy objevily na Starém kontinentu. V průběhu staletí se však společenský status těchto žen postupně měnil. *Moralisté často viděli ženy zvláště náchylné k pověrám a magii kvůli jejich mravní a intelektuální slabosti* (R. Kieckhefer, 2005, str. 216). Ženy jsou od počátku věků považovány za stvoření křehká. Kostnický profesor Ulrich Molitor, autor spisu *Tractatus de lamiis et pythonicis mulieribus, uzavírá své pojednání zjevně svévolným varováním určeným zejména ženám* (R. Kieckhefer, 2005, str. 216). Dále zdůrazňuje, aby hlavně ženy byly velice opatrné a měly se na pozoru před uskoky d'ábla.

4.1 Porodní bába

Asi nejčastější role čarodějnice ve středověku, byla porodní bába. Žena, která byla povolána k rodící ženě, aby zajistila hladký průběh narození potomka pána domu a využila k tomu všech znalostí léčitelství i magie, které měla a ovládala. *Při porodech se užívaly amulety různého druhu* (R. Kieckhefer, 2005, str. 82). Lidé takové praktiky očekávali a měli v ně plnou důvěru. K tomuto faktu přispívala i pověřivost obyvatel tehdejšího světa. Služeb porodních bab využívaly i vyšší společenské vrstvy. Bylo zvykem, že byla vybrána jedna zkušená žena v tomto oboru a byla vždy zavolána, když bylo jejich služeb zapotřebí. Později, v pozdním středověku, medicína nabyla profesionálního statutu a lidé se mohli obrátit na opravdového lékaře. Ty společenské vrstvy, které si nemohly

lékaře dovolit z finančních důvodů, stále využívaly služeb porodní báby. V některých částech Evropy dostaly oficiální oprávnění provozovat svou činnost. Byly to ale ženy, které byly školené praktickou činností a teorii nepřikládaly zásadní význam.

Povolání těchto žen bylo velice nejisté. Stačilo udělat jedinou chybu, která by ohrozila na životě rodičku, či dítě a z obdivované moudré ženy se stane osoba obžalovaná z čarodějnictví s nejistým osudem. Jediní, kteří mohli těmto nešťastnicím pomoci, byli vlivní přátelé, či známí, kteří se za obžalované mohli přimluvit. Pak mohl být trest „jen“ vyhnání z města. Dalším nebezpečím pro tyto léčitelky bylo nepřátelství ze strany profesionálů. *Profesionálové tak mohli žárlit na amatéry* (R.Kieckhefer, 2005, str. 84). Stoupající gramotnost obyvatelstva ve 14. a 15. století, způsobila, že se i laická veřejnost mohla učit ze spisů, které se stávaly běžnějšími i proto, že papír, jako materiál na výrobu knih, byl dostupnější a výrazně levnější, než pergameny na jejichž výrobu se používala kůže. Lidé se tak mohli snadno dočíst v učených spisech, jak se mají sami léčit, aniž by pacienta ohrozili na životě a jaké prostředky k tomu budou potřebovat. Sami se mohli naučit *jak si pouštět žilou, vyšetřovat svou vlastní moč, jaké bylinky použít při léčení svých neduhů* (R. Kieckhefer, 2005, str 83).

4.2 Ve službách d'ábla

Ne každé osobě zabývající se magií leželo na srdci blaho lidí v okolí, ba právě naopak. Ženy, které se o svobodné vůli rozhodly škodit a zasvětit svůj život d'áblu. *Toto spojování čarodějnictví se zlem vycházelo, jak už bylo naznačeno, ze spojování čarodějnictví s d'áblem, který nemůže nečinit zlo* (M. Nakonečný, 1999, str. 62). Obecně se věřilo, že taková čarodějnice dokáže vzbuzovat lásku i nenávist, dále poškozovat dobytek, způsobovat potraty žen, měla také znalosti v používání voltů. Tyto volty měly nejčastěji podobu voskových či hliněných figurek, které symbolizovali danou osobu. Do této figurky byl dán předmět, který dotyčný vlastnil, nebo se ho dotkl, např. vlasy, kus oděvu.

Od žen tohoto vyznání se očekávalo, že budou přítomny na Sabbatu. *Sabbat, noční sněm čarodějů a čarodějnic, odbyvající se na pustých místech ve skalách a lesích za předsednictví samotného Satana a vyznačující se jeho uctíváním a pustými orgiemi, je vrcholem středověkého pandaemonia* (M. Nakonečný, 1999, str. 74). Velice zajímavou myšlenkou je, zda byla účast na Sabbatu fyzická. Různé teorie tvrdí, že Sabbat samotný se konal jen v myslích čarodějnic.

Součástí Sabbatu byla černá mše, kdy se účastníci zříkali křesťanského křtu a přijímali křest z rukou d'ábla. Byl zde také praktikován zločin tzv. sacrilegia, což představovalo zneužívání hostií pro čarodějné účely, např. bylo tímto způsobem docíleno poškození dobytka. Dobytek byl pro středověké obyvatelstvo velice důležitý, protože právě na něm byli lidé existenčně závislí.

Tyto osoby byly považovány za velice zlé a lidé se jim, pokud to bylo možné, vyhýbali, aby se nestali jednou z jejich obětí. Zdrojem jejich vědění byly povětšinou grimoáry.

4.3 Podvodnice

Naopak další možnou podobou osob využívajících magii ve svůj prospěch, byli šarlatánky a mastičkářky, které kočovaly od města k městu. Tedy osoby, které neuměly nic, ale uměly na tomto nic zbohatnout. Tito lidé měli jen minimální znalosti léčitelství či magie. Obyvatelům měst nabízely zkažené maso, o kterém prohlašovaly, že má kouzelnou moc, či pergameny s kouzelnými texty, které měly zajišťovat ochranu. Takový lidé byli často dopadeni a souzeni za to, že se vydávali za někoho jiného, kým ve skutečnosti nejsou, tedy lékaři či chirurgy.

4.4 Vyšší společenské vrstvy

Magickým praktikám se věnovaly i ženy z vyšších společenských vrstev. Ty však využívaly těchto praktik buď ve snaze eliminovat vliv nepohodlného známého, nebo využívaly milostnou magii. Je však pravděpodobnější, že když potřebovaly ženy z vyšší společnosti v tomto ohledu pomoci, vyhledaly „profesionální“ čarodějnici, která byla v tomto směru zkušenější a obratnější. Osobu, která byla s vysokou pravděpodobností, z nižší společenské vrstvi. Ženy na společensky vyšší úrovni se však magii mohly věnovat i osobně. Když byla jejich „záliba“ prozrazena, stávalo se, že obvinily nějakou svou služebnou, či

kohokoli, s kým přišly do styku, jen aby se zachránily před případnými následky.

5. Crimen magiae

V legislativě a jurisdikci katolické církve, respektive inkvizice, byly stíhány především čarodějnice, prosté, ale i urozené ženy, které přiznávaly, že se oddaly d'áblu, jak na nich bylo vynuceno mučením (M. Nakonečný, 1999, str. 58). Provinily se nejen tím, že uctívaly d'ábla, ale i tím, že využívaly jeho služeb, které jim poskytoval a které byly velmi omezené. Tyto ženy byly zasvěcovány do kouzel, jak škodit lidem okolo sebe, byly školeny ve výrobě jedů a sesílání různých nemocí a neduhů na lidi i dobytek. Učily se také jak ovládat počasí v podobě přivolávání bouří a jiných nepříznivých katastrof. Hlavním účelem tohoto počínání bylo uspokojování lidské zloby, ale to nebyl jediný aspekt. Dále se věřilo, že jim toto učení pomůže i v oblasti získání lásky a majetku, kterého měly často nedostatek. Jedním z největších tajemství středověku bylo tajemství zhotovování zlata. Proto byl „zločin magie“ rozšířen i na alchymisty, kteří se o to pokoušeli za pomoci d'ábla, když jim na to nestačili jejich vlastní síly.

5.1 Charakter trestního stíhání

Většina soudních procesů vedených kvůli magii, které se dochovaly z raného středověku i pozdějších století, byly dochovány z důvodu zainteresování významné osobnosti. Buď jako obžalování, žalobci nebo oběti. Není těžké domyslet si, proč tomu tak bylo. Společnost kteréhokoli období si libuje ve skandálech, proto není výjimkou ani středověk. Kronikáři a další spisovatelé zaznamenávali tyto kauzy z vyšší společnosti právě

pro jejich ostudnou povahu. Proto se o těchto případech dovidáme daleko více informací nežli o procesech s prostými měšťany či venkovany.

5.1.1 Soudní stíhání vyšších společenských vrstev

Jedním z takových případů byl i spor proti královně Fredegundě, který se vyskytl na galském královském dvoře v 6. století. Okolnosti popsal Řehoř z Toursu (asi 540 - 594) ve svém díle *Dějiny franků*. Obviněná byla nařčena z kouzelnictví a obviněna z otravy meče, jímž byl zabit nepřátelský král. Jiný případ z roku 899, kdy byli popraveni dva lidé za to, že přivodili smrt císaři Arnulfovi, který zemřel na mrtvici. Podobný případ byl posuzován v roce 1028, kdy smrtelně onemocněl Vilém Akvitánský. Na základě hliněných sošek, které se tou dobou našly a posloužily jako důkaz, byla obviněna jistá žena. V období mezi 9. – 12. stoletím jsou zmínky o tom, že se různí jedinci snažili ohrozit královské sňatky. *Největší rozmach těchto skandálních procesů nastal na začátku 14. století* (M. Nakonečný, 1999, str. 217), kdy bylo několik jedinců obviněno, že se za pomoci magických obřadů pokusili škodit papeži Janu XXII. a francouzskému králi. Jedním z případů, kde je možné sledovat náboženský, ale hlavně politický podtext byl proces proti templářům z let 1307 – 1314, který výrazně přispěl ke zvýšení zájmu o magii. *V průběhu procesu, vedeného francouzským královským dvorem, byli členové tohoto vojensko-náboženského řádu obžalováni z mnohých zločinů, mimo jiné z uctívání kouzelné hlavy a kočky* (M. Nakonečný, 1999, str. 217). Jedním z důvodů pro likvidaci tohoto řádu byla touha krále Filipa IV. (vládl v letech 1285 - 1314), po majetku a bohatství templářů. Papež Kliment V. (v úřadu 1305 - 1314), byl

jeden z prvních papežů, kteří se usadili v Avignonu. Čelil proto dominantnímu postavení francouzského krále a nebyl schopen se vladaři postavit dostatečně na odpor a tím řád ochránit. Spor skončil odsouzením templářů. Někteří strávili zbytek života ve vězení, jiní byli upáleni. Politicky zabarvené procesy se staly fenoménem středověku, a jsou tak konstantním rysem dějin středověké magie.

5.1.2 Soudní stíhání nižších společenských vrstev

V této sféře je dostupných informací zřetelně méně. Jsou však záznamy o případech, kdy v dané situaci zasáhla občanská sebeobrana. Je proto zřejmé, že lidé se osob praktikujících magii obávali a snažili se je eliminovat. V jednom z dochovaných záznamů je zmínka, kdy obyvatelé města Kolína nad Rýnem roku 1075 svrhli z hradeb ženu obviněnou z očarování jistého muže. Jiný případ se odehrál roku 1128 v městě Gentu, v Belgii, kde byla žena obžalovaná z čarodějnictví rozčtvrcena. Asi nejvýraznější je případ doložený z roku 1090, z regionu, kde postrádali efektivní vládu v okolí Vottingu. Tři ženy byly obžalovány z čarodějnictví a ničení úrody ostatním lidem. *Prošly zkoušku vodou, aby se prokázala jejich nevina, a přestože v ní uspěly, lid nepřesvědčily* (R. Kieckhefer, 2005, str. 217). Obyvatelé města tak pokračovali s vynucováním doznání těchto žen ve formě bičování. Když ani pak obviněné nepřiznaly svou vinu, byly upáleny zaživa.

5.2 Zostření inkvizice

Innocenc III. (v úřadu v letech 1160 - 1216) byl první papež, který učinil primárním cílem svého pontifikátu vypořádání se s heretickými náboženskými hnutími (M. Lambert, 2000, str. 139). Jisté kroky k řešení tohoto problému podnikli i papežové Alexandr III. (v úřadu v letech 1159 - 1181) a Lucius III. (v úřadu v letech 1181 - 1185), jejichž pokusy však působily, ve srovnání s Innocencem III., tápavě a neúplně. Další z papežů, kteří se zabývali touto problematikou byli, Honorius III. (v úřadu v letech 1216 - 1227), Řehoř IX. (v úřadu letech 1227 - 1241) a Innocenc IV. (v úřadu v letech 1243 - 1254). K razantnímu obratu však došlo v 30. letech 12. století. Papež *Řehoř IX. přenesl roku 1232 na dominikány právo vykonávat inkvizici, tj. systematické vyhledávání a pronásledování kacířů a nevěřících, jež pak vydávali k potrestání světským soudům* (Kronika lidstva, 1992). Z počátku zastávali tuto úlohu místní biskupové. Postupem času se však kacířství rozrostlo do takové míry, že papež rozhodl o jmenování pomocníků. Tito jedinci doplňovali biskupské soudní dvory a jejich velkou výhodou bylo, že mohli cestovat z místa na místo. Náplní jejich práce bylo vyšetřování, měli tedy spíše sledovat, zda se někdo nevěnuje nepovoleným praktikám. Stávalo se však, že se věnovali nejen vyšetřovacímu, ale i obžalovacímu charakteru. *Inkvizitoři se ujímali trestního řízení ze své vlastní iniciativy, aniž by čekali na to, až poškození podají žalobu a převezmou za ni odpovědnost* (R. Kieckhefer, 2005, str. 219). Soudci měli právo, dle potřeby, aplikovat zastrasování a mučení, aby získali od obviněného doznání. V pozdním středověku převzali tyto metody též sekulární soudy. Nejrůznější zákonná bezpečnostní

opatření, měla zajistit, že tortura nebude příčinou odsouzení nevinného. Tato ustanovení však fungovala pouze v teorii a v pozdním středověku se jim už ani nevěnovala patřičná pozornost. Inkvizitoři, kterými se stávali dominikáni i františkáni, cestovali po městech a vesnicích a vybavení obrovskou mocí posuzovali lidový náboženský život a takovou pečlivostí a systematickostí, jak tomu nikdy předtím nebylo.

6.Grimoáry

*Slovo grimoár pochází z francouzského *grammaire* (mluvnice) a označuje čarodějnou, resp. magickou knihu, která podává návody k praxi přirozené nebo nadpřirozené magie, tj. od předpisů na přípravu magických preparátů pro léčení přes postupy zhotovování talismanů až po návody na vyvolání duchů.* (J. Veselý, 2008, str. 8)

Jedním ze zdrojů magického učení byly Grimoáry. Existují v rukopisných i tištěných formách a jsou často antedatované. Tyto knihy, často velkého rozsahu, byly zdrojem učení, které bylo výsledkem zkoumání a testování po celá staletí. Jsou ale zdrojem nejen magického učení, ale i nám dávají jasné svědectví o společnosti a její mentalitě. Prostřednictvím těchto knih máme možnost udělat si vlastní představu o charakteru osob, které grimoáry sepsávaly, neboť autoři do svých děl projektovali svou interpretaci společenského dění, ale i vlastní potřeby a přání.

Středověk byl charakteristický tím, že se knihy šířily opisem. Tato metoda byla velice zdoluhavá a často docházelo i k pozměnění původního textu. Gramotnost obyvatelstva byla velice omezena, a proto se této činnosti věnovali převážně mniši. Této činnosti se věnovali ve svých kláštorech. Opis knihy mohl trvat i několik let, protože knihy byli i různě ilustrovány mnohými literami a vyobrazeními.

V následující kapitole bych se chtěla věnovat výkladu grimoárů, které byly nedílnou součástí „Magické historie“ a jež nám dávají jasnou představu o této etapě lidských dějin.

6.1.Picatrix

Tento spis je považován za nejstarší knihu o magii pro západní část Evropy. Tato kniha helénisticko – arabského původu byla přeložena na podnět španělského krále Alfonse X. Kastilského roku 1256. Původním jazykem byla arabština, postupně byla kniha přeložena do řečtiny a následně do latiny. Originálním názvem této knihy je *Gaját al – hakím* (Cíl mudrce). Autor tohoto díla však tak jednoznačný není. Podle jedné teorie je název *Picatrix* špatným přepisem arabských slov *Bukratís* nebo *Bikratís*, které nesou význam Hippokrates, který je jako autor zmiňován v textu několikrát. Podle arabských pramenů je však možným autorem slavný arabský matematik Abul – Kásim Maslama Ibn Ahmad al - madžrítím, který zemřel ve Španělsku mezi léty 1005 – 1008 n. l. Pravděpodobnější je ta možnost, že skutečný pisatel chtěl pouze využít jména autora, který už je považován za autora knih s touto tematikou.

Kniha samotná má čtyři části a autor samotný se opírá o tradice převážně východních zemí. *Magická praxe Picatrixu se opírá o hermetickou nauku o korespondencích či analogiích, sympatetická magie* (J. Veselý, Praha, 2008, str. 9), která přisuzuje rostlinám, zvířatům a nerostům určité schopnosti a moc (tzv. *virtutes*). Využívá ale také duchovních bytostí (tzv. *pneumat*). Tyto bytosti mají za úkol *udržovat svět a vládnout stvoření, zajišťovat pohyb sfér a oběh hvězd, vládnout časovým obdobím a způsobovat jejich střídání a starat se o živly při růstu rostlin a zvířat* (J. Veselý, Praha, 2008, str. 9). To, že takové

bytosti nebyly ještě démonizovány, ale dá se u nich vyzorovat podobnost s pohanskými božstvy, uvádí, že je tento spis opravdu velmi starý. Při rituálech se spíše používá invokace, identifikace s principem božstva, namísto evokace, čerpání energie k ovládní duchů. Rituály se také řídí pravidly astrologie, které se tato kniha také z velké části věnuje. Dalším typem magické praktiky, kterou se text zabývá je *nirandž* nebo *nirendž*, slovo, které má svůj původ v perštině a znamená kouzlo. Bylo využíváno v dosti širokém rozsahu k očarování předmětů či samotných osob.

V praxi byl rozšířen až do konce 18. Století a byl inspirací pro mnohé myslitele a učence, např. Agrippa z Nettesheimu či Paracelsus, kteří z něho čerpali při tvorbě svých knih o magii. Podle legendy byl oblíbenou knihou Rudolfa II. Habsburského a císař Maxmilián I. vlastnil dva výtisky. V dnešní době je k dostání asi dvanáct různých vydání různé kvality i úplnosti. V Londýně vyšlo Arabské kritické vydání roku 1933.

6.2.Sefer Raziel ha-malach

Knih anděla Raziel je dílem anonymním o praktické kabale a jejím autorem by mohl být některý z okruhu žáků učeného talmudisty a mystika Eleazara ben Jehudy z Wormsu (1160 - 1238). Druhý možným autorem by mohl být kabalista Abraham ben Josef Abulafia (1234 - 1304). Je však možné, že do spisu byly přidány dodatky a hodnota se tak stala nejednotnou. Na počátku knihy se uvádí, že anděl Raziel dal tuto knihu Adamovi před vyhnáním z ráje a ta se pak prostřednictvím biblických postav zachovala pro pozdější generace. *Jméno Raziel se poprvé objevuje ve slovanské Henochově knize a znamená „moje*

tajemství je Bůh“ (J. Veselý, Praha, 2008, str. 15). Jméno tohoto anděla se také vyskytuje v Targumech a v Zoharu a vždy s úctou a v souvislosti s tajným poznáním. Kniha samotná má čtyři části.

První Kniha oděvu, je úvodem do knihy, začíná Adamovou modlitbou a klade důraz na význam této knihy. Dále kniha instruuje čtenáře, jak s ní zacházet, jména slunovratů (ročních období) a andělům jim vládnoucím. Pak se kniha věnuje měsícům a dnům, jménům nebeských a zemských sfér, větrům a planetám v každém ročním období a textům potřebným k zaklínání.

Druhá kniha Razielova, obsahuje úvahy o homiletice, líčí stvoření světa, popisuje úkoly andělů a jejich činnosti, dále se věnuje předpovídání počasí.

Třetí kniha velkého jména Božího, tato část spisu se věnuje výkladu a účinkům 72 písmen Božích jmen, i významu 42 Božích jmen.

Spis Planety, interpretuje podstatu talismanů, jejich texty a účinky. Také se věnuje 22 a 42 písmenných Božích jménech, které je zakázáno vyslovovat nahlas při modlitbě.

Podstatou Knihy anděla Raziela je esoterní aplikace Božího jména na astrologii a angelologii (J. Veselý, Praha, 2008, str. 15). Kniha se také velkou částí zabývá vytvářením Amuletů a talismanů, což je důvod, proč někteří badatelé nepřikládají knize vyšší význam.

Podle pověstí, tam, kde se kniha právě nalézá, panuje štěstí, požehnání a klid. Jazyk původního textu je aramejšтина a poprvé byl vytištěn 1701 v Amsterdamu. Je zajímavé, že od konce 19. století vyšla tato kniha ještě dvacet pětkrát. V češtině pak tento spis vyšel v Praze roku 1923, dotisk také v Praze 1990.

6.3. Klíčky Šalamounovy (lat. Claviculae Solomonis)

Tato kniha se obecně považuje za jednu z nejrozšířenějších a nejznámějších průvodců praktickou magií a čtenář se v ní dozví vše potřebné pro ceremoniální magii a k ní potřebných pentaklů. Text je inspirován židovskou a arabskou tradicí a navazuje na helénismus. Zmínky o tomto spisu najdeme už ve 13. století. Později dal roku 1350, papež Innocenc VI. rozkaz ke zničení knihy, ale již roku 1376 je tato kniha opět zmíněna v rukověti inkvizitorů. Na Indexu zakázaných knih se objevila v roce 1554, přesto se tento spis objevil v tištěné podobě v Římě roku 1570. Postupem času se název Klíčky Šalamounovy dal snadno zaměnit za pojem grimoár. Proto pod tímto názvem v minulosti vyšly spousty knih s rozporuplným obsahem. Podle Josepha Flavia, židovského historika, není autorem tohoto spisu historický židovský král Šalamoun. Název je odvozen spíše od legendy, která se okolo knihy šířila. Ta praví, že anděl Rafael daroval králi prsten, pomocí něhož mohl najít a pojmenovat demony. Josephus Flavius se také zmiňuje o Šalamounově závěti, knize, která mohla být inspirací pro sepsání Klíčků Šalamounových.

Čtenář tohoto spisu se dozví vše potřebné pro přípravu a provádění magických evokací. Dále se zde dočte, jaké předměty bude dotyčný potřebovat, jsou zde uvedeny i modlitby. Proto je tento spis jedním z nejdůležitějších dokumentů pro toho, kdo by chtěl tuto oblast studovat a byl zdrojem inspirací pro mnohé autory např. S. L. Macgregor Mathers.

V českých zemích vyšly Klíčky Šalamounovy roku 1934 v tištěné podobě v Praze, dotisk pak tamtéž roku 1990.

Praktická část

1. Wicca

Čarodějnictví nebylo jen jedovatým květem středověku dusně rozkvétajícím za noci sabbatu, má v sobě jakousi emoční antropologickou konstantu, neboť přetrvává dodnes (M. Nakonečný, 1999, str. 73). Jen málokterému člověku v dnešní době mohlo uniknout, že lidé zabývající se čarodějnictvím, se vyskytují i dnes. „Naše doba“ je obdobím, kdy lidé sami decimují životní prostředí a jsou závislí na technických vymoženostech tohoto světa. Ze všech stran na nás působí konzumní společnost a nedovoluje nám se od ní odpoutat, chceme – li si zachovat společenský status, kterého většina lidí dosahuje obrovským úsilím. Ale i přes to, se někteří lidé rozhodnou odpoutat se od hmotných statků a alespoň částečně získat svou svobodu zpět. Lidé žijící v dnešním světě, mají oproti obyvatelům středověkých měst nespornou výhodu a tou je volba. Mohou si sami vybrat, jaké náboženství budou vyznávat, aniž by se museli obávat následků, které jejich volba přinese. Jednou z možností tohoto znovunalezení osobní svobody je právě novodobé čarodějnické hnutí Wicca.

1.1. Historie

Vznik tohoto novodobého čarodějnického hnutí můžeme datovat od poloviny 20. století. Jeho zrod byl podnícen dílem Margarety Alice Murrayové (žila v letech 13. června 1863 – 13. listopadu 1963). *Britská antropoložka, archeoložka a egyptoložka, která se proslavila svými rozporuplnými teoriemi o původu a organizaci čarodějnictví jako náboženství* (R. E. Guileyová,

1997, str. 156). Podklady pro svou teorii sbírala po celé Evropě, kde se věnovala hlavně výzkumu čarodějných procesů. Její práce vyvrcholila roku 1921 v podobě knihy *The Witch – cult in western Europe* (Kult čarodějnic v západní Evropě). Ta však vyvolala velice rozporuplné reakce. *Murrayová zastává názor, že ve středověku a renesanci nebylo jevem křesťanského kacířství, ale pozůstatkem organizovaného pohanského náboženství plodnosti a úrody, které má své počátky v paleolitu* (R. E. Guileyová, 1997, str. 157). Také dále rozvíjí myšlenku, že ve zmíněných obdobích lidské historie byla organizace čarodějnictví podstatně rozvinutější, než si badatelé a antropologové dokážou představit.

Murrayová však nebyla první, kdo vystoupil s teorií tohoto druhu. Podobnému tématu se věnoval sir James Fraser, který ve svém rozsáhlém spisu *The Golden Bough* (*Zlatá větev*) z roku 1890, *hovořil o prehistorickém původu čarodějnických rituálů* (R. E. Guileyová, 1997, str. 157). Murrayová na jeho práci navázala, ale dokázala teorii daleko více rozvinout. Ve svých teoriích používá výraz *dianský kult*, podle bohyně Diany.

Ve své druhé knize *The God of the witches* (*Bůh čarodějnic*) vydané roku 1933 *pojďnává o rohatém bohu, mužském pohanském božstvu z paleolitu, kterého vykreslila jako mocného a silného boha, nikoli však zlého* (R. E. Guileyová, 1997, str. 157). Je ztělesněn nejvyšším knězem a to tím, že si navléká masku s rohy. Často bývá dáván do souvislosti s ďáblem, pravděpodobně však mezi těmito dvěma pojmy není přímá souvislost. Ve své třetí knize *The Divine king in England* (*Svatí králové Anglie*) uveřejněné roku 1954, obsahuje velice kontroverzní myšlenku, že angličtí králové praktikovali magii a byli čaroději. Dále se zabývá myšlenkou rituálních vražd mnoha státníků.

Odborníci v oblasti čarodějnictví se přeli s Murrayovou po mnoho let, ohledně spekulací obsažených v jejích knihách. Nejvyšší míra spekulací však byla ve vztahu k její knize *Svatí králové Anglie* a vysvětlení pojmu sabbat, který prý mohl pocházet z francouzského slova *s'esbette*, jehož význam je „dovádět“. *Přesto je za svou průkopnickou práci v oboru čarodějnictví uznávanou osobností, protože osvětlila návaznost starověkých pohanských zvyků, nejen do středověku, ale až do 20. století* (R. E. Guileyová, 1997, str. 157)

Murrayová napsala úvod ke knize *Witchcraft today (Čarodějnictví dnes)* vydané roku 1954, kterou napsal Gerald B. Gardner. Tento muž dal řečenému hnutí kultickou podobu a je považován za *jednoho z nejvlivnějších evropských čarodějů současnosti* (R. E. Guileyová, 1997, str. 157)

1.2. Novodobí čarodějové a čarodějnice

Tito mužové a ženy *dali podobu kultu přírodních tajemných sil, novodobého feministického hnutí* (M. Nakonečný, 1999, str. 73). Je to jistý druh návratu k přírodě, kdy se jeho ctitelé scházejí na předem domluvených místech. Tato setkání se konají čistě pod širým nebem a to především *v horách, na lesních mýtinách, u pramenů a jezer, aby uctili její božskou tajemnou podstatu* (M. Nakonečný, 1999, str. 73). Vyznavači tohoto kultu pořádají své největší setkání čtyřikrát v roce, a jedná se o „Čtvero velkých slavností sabbatu“. Pod vedením svých představených, kteří nesou tituly velekněze a velekněžky se zde konají rituály a obřady, které mají přesně daný průběh. Je zde patrná sexuální symbolika, lidé jsou pře těchto rituálech nejčastěji nazí a tančí ve světle Měsíce. Jejich obřady mohou mít

nejen iniciační charakter, neboť je možné v tomto společenství uzavřít i sňatek, proto se při tomto setkání konají i svatební obřady.

Členy tohoto společenství jsou lidé různého pohlaví, každé věkové kategorie a kteréhokoli společenského postavení. Je proto pravděpodobné, že to jsou seriózní dámy a pánové, kteří v touze po svobodě ducha vysvlékají své všední kostýmy a obleky, aby se navrátili do lůna přírody a oddali se tajemné nauce „velkého boha Pana“. Někteří jedinci však neberou v úvahu celkové pojetí tohoto kultu a jejich jediný zájem je v tom, *alespoň na chvíli, ze sebe svléknout své měšťačtví a stali se, vzdor svým obchodním starostem, pohansky dionýskými* (M. Nakonečný, 1999, str. 73).

Lékař *Edward C. Whitmont* označuje tuto duchovní atmosféru jako „*návrat bohyně*“ (M. Nakonečný, 1999, str. 74). Věnuje se této problematice ve své knize *O síle ženského v individuu a společnosti*, kde tento jev vysvětluje *regresí lidské psychiky k archaickým vrstvám, k magické části vývoje vědomí, jako reakci na racionalismem potlačené ženské, tj. iracionální složky lidské osobnosti* (M. Nakonečný, 1999, str. 74).

1.3. Wicca a společnost

Toto hnutí hlásící se k předkřesťanským tradicím a návratu k přírodě je známé po celém Světě, nemůžeme se proto divit, že na něho lze prostřednictvím světové komunikační sítě narazit a pročíst si webové stránky. Zde jsou obsaženy veškeré informace, jak pro zaregistrované členy, tak pro členy potencionální, kteří o případném členství teprve uvažují. Dále webové stránky slouží k celkové organizaci tohoto společenství. Nelze s určitostí říci, kolik lidí se dnes k tomuto vyznání hlásí,

ale určitostí můžeme uvažovat o počtech v řádech sta tisíců jedinců, hledajících smysl života skrze toto hnutí.

Když se zeptáte člověka na ulici, jestli někdy slyšel o kultu Wicca, s největší pravděpodobností odpoví, že toto slovo nikdy neslyšel. Ale když tomuto jedinci vysvětlíte, co se pod tímto pojmem skrývá, je vysoce pravděpodobné, že svou odpověď změní a uzná, že v nějaké souvislosti už tento termín slyšel. Můžeme tedy říct, že se tento výraz pomalu dostává do povědomí lidí.

Dále se v souvislosti s tímto termínem můžeme setkat s výrazem *Fluffy bunnies*, kteří, dá se říct, kazí dobré jméno tohoto hnutí. Jsou to lidé, kteří se věnují tomuto hnutí jen z povrchních důvodů. Snaží se být zajímavý, nebo začnou praktikovat toto vyznání jen jako vzdor např. rodičům. Je velice smutné, že lidé v dnešní společnosti jsou schopni zneužít čehokoli pro svůj prospěch a ti, kteří věří v dobrotu lidského srdce, jsou označeni za naivní.

2. Negativní odkaz čarodějnictví

Novodobé čarodějnictví má však i odvrácenou stranu, a to v podobě lidí, kteří věří, že mohou sáhnout na život někoho, kdo se čarodějnictví věnuje nebo toho, jež z praktikování magie obviní. Sdělovací prostředky nám přinášejí zprávy o tom, jak se lidé zachovali vůči jiným lidem. S jakou krutostí jsou tito lidé schopni vykonávat domnělou „spravedlnost“. Osoby, které si takto počínají, však nejednají s pověřením církve, ale jen ze své vlastní vůle či přesvědčení. Negativní pojetí magie si neseme už z antických dob a bude s námi s největší pravděpodobností i nadále. Z, až příliš nedávné, minulosti si můžeme přečíst zprávy o podobných událostech, jak se lidé rozhodli jednat v případě čarodějnictví

2.1. Zprávy

Televizní zprávy, tisk i internet nám přinášejí zvěsti o událostech ve věci čarodějnictví nejen z Evropy a Blízkého východu. Jedna z těchto zpráv hovoří o upálení jedné čtyřicetileté ženy v Nepálu. Tato žena byla matkou dvou dětí a po obvinění byla zaživa upálena na ulici. Obvinili ji její příbuzní na popud dvou šamanů, kteří tvrdili, že přivolala nemoc na jednoho ze svých příbuzných.

„Ženu napadli klacky a kameny, poté ji polili benzínem a zapálili. Hřízný výjev sledovala na vlastní oči její devítiletá dcera. Sousedé o útoku urychleně informovali policii, která ale nešťastnou ženu již nestihla zachránit.“

Zdroj: www.novinky.cz: *V Nepálu upálili ženu, vinili ji z čarodějnictví, sobota 18. února 2012*

Přivolání policisté zatkli deset osob, včetně dvou šamanů, o kterých se dá říci, že incident způsobili. Mezi zadrženými jedinci, kteří se k činu přiznali, byl, podle úřadů, i osmiletý chlapec. Na tuto nepříjemnou událost reagoval přímo nepálský premiér, který vyzval občany této země, aby nevěřili těmto potulným nevěrohodným osobám. Zároveň přislíbil odškodné sirotkům po zemřelé ženě a to ve výši jednoho milionu nepálských rupií (240 000Kč).

Další z případů, o kterém jsme měli možnost se dozvědět, musel být řešen londýnským soudem. Obětí byl patnáctiletý chlapec, který se jmenoval Kristy Bamu. O Vánocích roku 2010 přijel navštívit svou sestru žijící v Londýně. Tento mladý muž byl synem přistěhovalců z Konga, ale narodil se v Paříži. Obvinění z vraždy byli chlapcův švagr a jeho žena, mladíkova sestra. Eric Bikubi, manžel hochovy sestry, mladého Kristyho obvinil, že má na jejich tříletého syna špatný vliv a učí se na něm používat kouzla.

„Tři dny ho brutálně týrali za použití nožů, holí, železných tyčů, malířského válečku, dlaždiček, kleští, dláta a kladiva, až „žebrel o smrt“. Nakonec se utopil ve vaně. Pár původně popíral vinu, ale pak se ukázalo, že na těle utopeného bylo 101 ran. Bamu zemřel, když ho Bikubi týral ve vaně, aby získal jeho přiznání, a on už nebyl schopen udržet hlavu nad vodou.“

Zdroj: www.novinky.cz: *Dvojice při exorcismu umučila patnáctiletého chlapce, čtvrtek 1. Března, 2012*

Oba obžalovaní, se obvinění bránili, nakonec však Bicubi přiznal vinu. Jeho advokát se snažil prokázat, že abnormální chování vyvolali nádory v mozku obžalovaného, nakonec však

tato obhajoba neuspěla. Bylo prokázáno, že Bicubiho družka nebyla pouze ve vleku svého chotě, ale že byla sama iniciátorkou chlapcova utrpení. Jeden ze sourozenců při soudním procesu prohlásil, že si myslí, že je jeho sestra snad pořád myslí, že jsou čarodějové. Z Konga, kde je čarodějnictví Kindoki stále běžné, pochází rodina zavražděného chlapce Bamu.

Tato dvojice už dříve obvinila z čarodějnictví dívku, protože si kousala nehty. Ostříhali jí vlasy a tvrdily, že tímto způsobem zlí duchové snáze opustí její tělo.

„Expert na africkou kulturu Richard Hoskins v této souvislosti upozornil, že přibývá počet dětí týraných kvůli podezření z čarodějnictví. Scotland Yard v posledních deseti letech vedl 83 vyšetřování týrání dětí spojených s vírou a exorcismem.“

Zdroj: www.novinky.cz: Dvojice při exorcismu umučila patnáctiletého chlapce, čtvrtek 1. března, 2012

Třetím případem, o kterém jsme se dozvěděli prostřednictvím médií, se týká ženy ze Saúdské Arábie, která byla popravena za léčení za úplatu. V minulém roce byly v této zemi zaznamenány dva případy popravky za praktikování černé magie.

„Ženu sťali na severu země. Další informace ministerstvo nepřipojilo. Podle deníku Al-Haját, jehož redakce sídlí v Londýně, asi 60letá žena lákala z lidí peníze pod příslibem, že vyléčí jejich tělesné neduhy. Za jedno setkání údajně žádala v přepočtu až 15 000 korun. Zatčena byla předloni na jaře, když u sebe přijala policistku v civilu.“

Zdroj: www.novinky.cz: V Saúdské Arábii popravili za čarodějnictví ženu, která léčila za úplatu, úterý 11. prosince 2011

Organizace Amnesty international zpochybnila rozsudek smrti, protože o celé věci nevěděla. Stanice BBC však oznámila, že byl rozsudek potvrzen nejvyšším soudem. V roce 2011 bylo v Saudské Arábii popraveno 76 lidí, z toho by měly být tři ženy. Ze zločinu čarodějnictví byl v témže roce na území Saudské Arábie popraven ještě jeden muž.

2.2 Muzeum

Lidé by nikdy neměli zapomínat na svou historii, protože by si měli uvědomit, že i oni sami budou minulostí, ostře kritizovanou či obdivovanou, odsuzovanou či velebenou. Dějiny však nikdo nemůže změnit, můžeme se z nich poučit a pokusit se jednat jinak.

Sklepení Vodní tvrze v Jeseníku nyní poskytuje expozici věnovanou čarodějnickým procesům, které zde probíhaly v 17. století. Pracovníci Vlastivědného muzea tohoto regionu hledali dokumenty i v sousedním Polsku, kde hledané spisy skutečně našli.

„Žilo tu zhruba 2500 obyvatel a každý desátý údajně praktikoval magii. Mezi lidmi panoval obrovský strach. V nové expozici se poprvé objeví i autentické výpovědi mučených.“

Zdroj: www.rozhlas.cz: V Jeseníku mají jedinečnou expozici čarodějnických procesů, 8. února 2012

Ředitelka muzea uvedla, že spisy ze 17. století, získaných z wroclavských polských archivů, jsou jedinými zpracovávanými autentickými zdroji informací týkajících se této problematiky. Dále prohlásila, že historici našli mnohem více, než čekali. Záznamy uvádějí, že v této oblasti bylo v 17. století

souzeno 250 obyvatel, z toho je 119 vykonání rozsudku doloženo písemnými dokumenty.

3. Moje osobní zkušenost s čarodějnictvím

Lidé vždy toužili znát budoucnost, a jinak tomu není ani v naší rodině. Moje matka a já jsme se rozhodli využít služeb ženy, která se specializuje na výklad karet. Ale na koho se obrátit? Jedna naše známá nám doporučila jistou paní, která žije v Chomutově a s jejímiž službami byla nadmíru spokojená. Vyrazili jsme tedy vstříc Chomutovu, rozhodnuti, že získáme odpovědi na otázky budoucnosti, které nás tížily.

Paní kartářka praktikuje svou činnost u sebe doma, v bytě. Je to žena okolo 35 let. Nebyla nijak výstředně oblečená a uvítala nás s širokým úsměvem. Po úvodních zdvořilostech a představování nás vyzvala, ať se rozhodneme, kdo si nechá vyložit svůj osud jako první. A zatímco má matka spokojeně popíjela kávu, odhalovala jsem prostřednictvím karet to, co mě v nejbližší budoucnosti čeká a nemine.

Při samotném výkladu nebyla puštěna žádná hudba ani nic jiného, co by nás mohlo rušit. Karty jsem míchala sama, přesně podle instrukcí, které mi Kartářka dávala. Jediné informace, které jsem jí prozradila, bylo, že jsme z Prahy, své jméno a že jsem studentka. Celkově vládla velice přátelská atmosféra.

Mnoho lidí považuje kartářky a věštce za šarlatánky a podvodnice, ale jak je jinak možné, že se tato metoda věštění praktikuje tak dlouho. Je možné, že se jen racionální stránka našeho vědomí snaží bránit něčemu, co se nedá stoprocentně vědecky vysvětlit. Ale myslím, že každý by si měl občas

odpočinout od tíživosti reality a každodenních povinností u něčeho, co podporuje spíše iracionální stránku naší osobnosti.

Než jsme odešly, ptali jsme se naší průvodkyně budoucností, co ji přivedlo k tomu, aby se zabývala tímto řemeslem. Odpověděla, že měla „nutkání“, se to naučit. Že ji k tomu ponoukalo její podvědomí.

Závěr

Prostřednictvím této práce jsem se chtěla pokusit specifikovat, jakou roli a funkci čarodějnice ve středověku vykonávala a jaký vliv měla na společnost a obyvatele tamních měst. Snažila jsem se tuto problematiku nastínit v kontextu středověké Evropy. Velice mě překvapilo, jak radikálně se postavení těchto žen během středověku změnilo, a že už v průběhu raného období středověku si lidé uvědomovali rozdíl mezi černou a bílou čarodějnici. Dále jsem chtěla poukázat na opomíjený fakt, že čarodějnice nebyly pouze ženy škodící lidem ve svém okolí, ale i ženy, které mohly být lidem prospěšné a léčit je z jejich neduhů. Pohled na dnešní čarodějnice utváří hlavně média, která tento fenomén silně zpopularizovala.

Ve své praktické části jsem chtěla poukázat na fakt, že strach z neznámého a nepochopeného v nás stále přetrvává, a že lidé stále vidí v magii a čarodějnictví hrozbu. Zároveň se dá z tohoto jevu vyzorovat, že čarodějnictví je stále součástí společnosti. Současní lidé však nejsou v postoji vůči tomuto fenoménu jednotní.

Doufám, že se mi podařilo poukázat na vlivy ovlivňující postavení čarodějnice ve společnosti a okolnosti jejího působení ve středověku.

Přílohy

Obrázek č. 1

Vyobrazení moru ze 14. Století, Černá smrt

Obrázek č. 2

Vyobrazení tortury z 14. století

Obrázek č. 3

Vyobrazení sabbatu podle Francisko Goji z roku 1789

Obrázek č. 4

Vyobrazení čarodějnice

Obrázek č. 5

Dnešní pojetí čarodějnic

Seznam použité literatury

Prameny

Kieckhefer, R., Magie ve středověku, nakladatelství Argo, Praha, 2005

Lambert, M., Středověká hereze, nakladatelství Argo, Praha, 2000

Nakonečný, M., Magie v historii, teorii a praxi, nakladatelství Vodnář, Praha, 1999

Sekundární literatura

Sallmann, J – M., Čarodějnice, ďáblovy nevěsty, nakladatelství Slovart, Praha, 1994

Užité encyklopedie a slovníky

Guileyová, R. E., Encyklopedie čarodějnic a čarodějnictví, nakladatelství Olympia, Praha, 1997

sestavovatel Harenberg, B., Kronika lidstva, nakladatelství Fortuna print, Bratislava, 1992

Le Goff, J., Schmitt, J - C., Encyklopedie středověku, nakladatelství Vyšehrad, Praha, 1999

Veselý J., Slavné grimoáry minulosti, Nakladatelství Vodnář, Praha, 2008

Internet

<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/259505-v-nepalu-upalili-zenu-vinili-ji-z-carodejnictvi.html>

<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/260631-dvojice-pri-exorcismu-umucila-patnactileteho-chlapce.html>

<http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/253394-v-saudske-arabii-popravili-za-carodejnictvi-zenu-ktera-lecila-za-uplatu.html>

http://www.rozhlas.cz/zpravy/historie/_zprava/1015168

Příloha 1

Obrázek č. 1 - <http://storiografia.blog.cz/0803/mor-cerna-smrt>

Obrázek č. 2 - <http://en.wikipedia.org/wiki/Witchcraft>

Obrázek č. 3 - http://www.artmuseum.cz/reprodukce2.php?dilo_id=5685

Obrázek č. 4 - <http://en.wikipedia.org/wiki/Witchcraft>

Obrázek č.5 - <http://detsky.blog.cz/0605/omalovanka-carodejnice>